

ปัญหาทางกฎหมายในการครอบครองไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้

พุทธศักราช 2484

Problems Legal in the Possession of Restricted Trees

under the Forest Act, B.E.2484

ทศวรรณ เนตรผาง

นักศึกษา สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

Email: happyplusservice@gmail.com

Tassawan Netfang

Student, Public Law, Faculty of Law, Sripatum University, Chonburi Campus

(Received: September 20, 2021; Revised: November 14, 2021; Accepted: November 21, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกในที่ดินเอกสารสิทธิ์และการสวมสิทธิ์ไม้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาข้อมูลเอกสาร

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัญหาการกำหนดพื้นที่ปลูกไม้หวงห้าม ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ปลูกไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 มาตรา 7 ที่กำหนดให้สามารถปลูกไม้หวงห้ามได้ในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ 2) ปัญหาการครอบครองและการตัดไม้ที่ปลูกในที่ดินสาธารณะ/ที่วัด หรือมูลนิธิสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ปัญหาการตัดไม้ในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายควบคุมดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่พบการลักลอบตัดต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์ และอ้างเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการรับรองตามกฎหมาย และ 3) ปัญหาการสวมสิทธิ์ไม้ที่ตัดจากป่าและที่ดินสาธารณะ พบว่า ที่ผ่านมามีการแก้ปัญหาลักลอบตัดไม้จากป่ามาสวมสิทธิ์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ยังไม่ครอบคลุมไม่ว่าจะเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติในการออกใบอนุญาตต่าง ๆ ยังไม่รัดกุมเพียงพอในการปฏิบัติ แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ ไม่ว่าจะเป็นการปลูก หรือการตัดยังพบช่องว่างที่ทำให้มีช่องทางในการทุจริต

คำสำคัญ: การถือครองกรรมสิทธิ์ไม้หวงห้ามในที่ดินเอกสารสิทธิ์ ที่ดินสาธารณะ ที่วัดและมูลนิธิ

Abstract

The objective of this research was to study the problems related to the possession of restricted trees on public lands, the possession of temples, the possession of environmental foundations, planting of restricted trees on private land that has title documents, and subrogation of restricted trees. This research was qualitative research using a documentary research methodology.

The study results indicated that; 1) Regarding the issue of designation of planting areas for restricted trees under Section 7 of the Forest Act (No. 8) B.E. 2562 (2019) which states that restricted trees can be planted on private land that has title documents, 2) the issues regarding cutting down restricted trees planted on public land/temples or environmental foundations. There was no concrete statutory provision to regulate the issues of logging on public lands. Most of the problems encountered are illegal logging on public land, and 3) the Issue of subrogation of restricted trees from forests and public lands. The study found that, in the past, the problems of subrogation of restricted trees from forests and public lands have not been effectively resolved. It is because the amendments to the forest laws do not cover all the vulnerable points, such as unclear practical procedures for license issuance, the concept of amendments to the legal provisions related to forests, and whether planting or logging of restricted trees. There are still loopholes that allow for corruption activities.

Keywords: ownership right of restricted trees on private land that has a title document, public land, temples and environmental foundations

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้มีสภาพเสื่อมโทรม และมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก เนื่องจากสาเหตุสำคัญหลายประการ ได้แก่ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การเผาป่า การบุกรุกทำลายป่าเพื่อต้องการที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และทำการเกษตร การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร และการใช้ที่ดินเพื่อดำเนินโครงการของรัฐบาล เช่น การจัดนิคมสร้างตนเอง การชลประทาน การไฟฟ้าพลังน้ำ การก่อสร้างทางคมนาคม กิจกรรมรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การที่พื้นที่ป่าไม้ทั่วประเทศลดลงอย่างมาก จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการดำเนินการแก้ไขเพื่อต้องการลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2562 ได้มีการประกาศเผยแพร่

พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ในราชกิจจานุเบกษา โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อเปิดทางให้ประชาชน-เอกชนมีส่วนร่วมในการปลูกไม้หวงห้ามเพื่อทำการค้า และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนมากขึ้น และมุ่งหวังให้การทำไม้ การเคลื่อนย้าย หรือการส่งเสริมอุตสาหกรรมการใช้ประโยชน์จากไม้หวงห้ามสามารถทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ใช้ป้องกันและรักษาไม้หวงห้ามที่อยู่ในป่าเป็นหลักจึงเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมการปลูกและใช้ประโยชน์จากไม้หวงห้าม เช่น ไม้สักที่เคยส่งเสริมการปลูกมาหลายสิบปีแต่เกษตรกรผู้ปลูกต้องขออนุญาตจึงจะสามารถตัดไม้มาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากข้อกำหนดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ยังไม่สอดคล้องกับการส่งเสริมการปลูกไม้หวงห้ามเชิงเศรษฐกิจและเปิดช่องว่างให้มีการลักลอบตัดไม้หวงห้ามจากป่าของรัฐมาสวมสิทธิขายได้ง่ายขึ้น แม้ว่าพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดแต่ยังมีบางกรณีที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้ และการมีกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้าม ซึ่งเป็นกรณีที่บทกฎหมายยังขาดความชัดเจนในด้านการถือครองกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้าม ตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ที่บัญญัติว่า “ไม้ชนิดใดที่ขึ้นในป่าจะเป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา สำหรับไม้ทุกชนิดที่ขึ้นในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินไม่เป็นไม้หวงห้ามหรือไม้ที่ปลูกขึ้นในที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ตามประเภทหนังสือแสดงสิทธิที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าไม่เป็นไม้หวงห้าม” ตามความของมาตรา 7 นี้ คือ การให้ไม้ทุกชนิดที่ปลูกในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ถูกต้องไม่เป็นไม้หวงห้ามอีกต่อไป ประชาชน-เจ้าของสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ แต่ต้องเน้นย้ำคำว่า “ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์” หรือ “สิทธิครอบครอง” หรือ “ปลูกขึ้นในที่ดินที่ได้รับอนุญาต” ดังนั้นประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการถือครองกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้ามจึงเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องวิเคราะห์ให้เป็นที่ชัดเจนว่าใครคือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์และสามารถใช้ประโยชน์จากไม้หวงห้ามได้จริง ประเด็นปัญหาที่สำคัญคือที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครอง หรือไม้หวงห้ามที่ปลูกในที่ดินสาธารณะ ใครคือผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้าม

ปัญหาประการแรก แม้ผู้ครอบครองหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (นส.3, นส.3ก) หรือ สค.1 (หนังสือแสดงสิทธิครอบครอง) จะสามารถขออนุญาตที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินได้ แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่ต้องพิจารณาร่วมด้วยว่าจะสามารถออกโฉนดที่ดินเพื่อให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่ผู้ครอบครองได้หรือไม่ ที่ดินที่มีเพียงสิทธิครอบครองหากมีคนอื่นเข้าไปทำกินในที่ดินโดยสงบ เปิดเผย และเจตนาเป็นเจ้าของ หรือเรียกว่าแย่งการครอบครอง ถ้าพิสูจน์ได้ว่าทำกินมาเกินหนึ่งปีที่ดินเหล่านั้นก็อาจตกเป็นของคนอื่นไปโดยผลของกฎหมายได้ ตามความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1375 (วนิดา พรไพบูลย์, 2555) ซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินดังกล่าวจะส่งผลต่อสิทธิครอบครองไม้หวงห้าม

ปัญหาประการที่สอง ที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์นั้นคือที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน เจ้าของจึงจะมีกรรมสิทธิ์คล้ายกับเอกสารสิทธิ์ข้างต้น แต่กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นจะมีความมั่นคงกว่าสิทธิครอบครอง คือ เมื่อมีบุคคลอื่นเข้ามาแย่งการครอบครองที่ดินจะต้องใช้ระยะเวลา 10 ปี ตามความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 ประเด็นสำคัญของปัญหาและอุปสรรคในการถือกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้ามที่อยู่ในที่ดินที่มีโฉนดที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง (ที่ดินที่มีโฉนดที่ดิน) ยังไม่ควรตัดเพราะยังต้องรอความชัดเจนและบทสรุปในเรื่องกรรมสิทธิ์ก่อน

ปัญหาประการที่สาม พื้นที่ที่มีหนังสืออนุญาตให้เข้าทำกินในเขตป่าไม้ (สทก.) และพื้นที่ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) ที่ยังคงสถานะเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าสงวน และพระราชบัญญัติป่าไม้ ประชาชนได้รับสิทธิทำกินเพียงเท่านั้นและที่ดินที่ประชาชนเข้าทำกินโดยไม่มีเอกสารสิทธิ์ใด ๆ เช่น ที่ดินที่มีเพียงแบบแสดงรายการที่ดินเพื่อเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท.5) ดังนั้นที่ดินบริเวณดังกล่าวจึงเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ใด ๆ และจะสามารถออกเอกสารสิทธิ์ได้หรือไม่นั้น ต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนว่าที่ดินดังกล่าวเป็นที่สงวนหวงห้ามมิให้ออกเอกสารสิทธิ์หรือไม่ ปัญหาที่ดินที่มีเพียงแบบแสดงรายการที่ดินเสียภาษีบำรุงท้องที่ (ภบท.5) เป็นที่ดินที่ได้รับอนุญาตหรือไม่และหากเป็นกรณีที่ไม่หวงห้ามปลูกในที่ดินสาธารณะ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ก็ไม่ได้กำหนดให้เป็นที่ดินที่ชัดเจนว่าใครมีกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้าม

กรณีดังกล่าวมาข้างต้นจึงเป็นปัญหาอย่างมากซึ่งหากยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องของกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้าม การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติฯ นี้ จะมีปัญหาเกิดขึ้นในอนาคตและเกิดความเสียหายอย่างมากเพราะการบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา 7 ที่ต้องมุ่งเน้นให้ปลูกไม้หวงห้ามในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน ที่มีสิทธิครอบครอง หรือที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ปลูกเท่านั้น

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการครอบครองไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 2) ศึกษาความหมาย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการครอบครองไม้ และการจัดการไม้หวงห้าม 3) ศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้ 4) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกในที่เอกสารสิทธิ์และการสวมสิทธิ์ไม้

ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาในการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกในที่ดินเอกสารสิทธิ์และการสวมสิทธิ์ไม้ เพื่อหาแนวทางแก้ไขไม่ให้เกิดการแสวงหาผลประโยชน์จากกฎหมาย และเพื่อให้การดำเนินการของประชาชนและเอกชนผู้ปลูกไม้หวงห้ามได้ประโยชน์ดังเจตนารมณ์ในการตราพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ลดปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าของชาติ สร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมถึงการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืนและเพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคม โดยการนำแนวคิด

ทฤษฎีที่ได้ศึกษาจากแนวคิดการจัดการป่าไม้และกฎหมายที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศมาเป็น
ข้อเสนอแนะเพื่อปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาในการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การ
ครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกในที่ดินเอกสารสิทธิ์และการสวมสิทธิ์ไม้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาข้อมูลเอกสาร
(Documentary Research) โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484
รวมทั้งพระราชบัญญัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้จนถึงปัจจุบัน นอกจากนั้นยังทำการศึกษาข้อมูลจาก
ตำราทางวิชาการ หนังสือ รายงาน การวิจัย บทความทางกฎหมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
ตัวบทกฎหมายของไทยและของต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐ
สิงคโปร์ และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ต่าง ๆ ตลอดจนถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดิน
สาธารณะ การครอบครองไม้หวงห้ามของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกใน
เอกสารสิทธิ์และการสวมสิทธิ์ไม้หวงห้าม พบว่า

1. ปัญหาการกำหนดพื้นที่ปลูกไม้หวงห้าม กรรมสิทธิ์ไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้
(ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 การกำหนดพื้นที่ปลูกไม้หวงห้ามตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัตินี้
ก่อให้เกิดปัญหาและข้อขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินและกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้ามว่า ปลูกไม้หวงห้าม
แล้วพื้นที่ที่ปลูกนั้นผู้ปลูกมีกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้ามหรือไม่ ประเด็นปัญหาตามกรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่า
พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ยังไม่มีความเปิดกว้าง ไม่ส่งเสริม การปลูกเชิง
อนุรักษ์เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้จากการกำหนดพื้นที่ในการปลูกโดยให้ปลูกในที่ดินที่มี
กรรมสิทธิ์ เนื่องจากปัจจุบันมีเกษตรกรอีกมากที่ทำกินในที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์จึงส่งผลกระทบต่อ
เกษตรกรรายย่อยที่ปลูกไม้หวงห้ามแล้วไม่สามารถตัดได้ และหากเกษตรกรผู้ปลูกขาดความเข้าใจใน
บทบังคับของกฎหมายจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกษตรกรรายย่อยเป็นอย่างมาก กล่าวคือ
เกษตรกรผู้ปลูกไม้หวงห้ามไม่สามารถตัดไม้หวงห้ามดังกล่าวเพื่อจำหน่ายได้ ดังนั้นหากมีการแก้ไขให้
สามารถปลูกไม้หวงห้ามได้ทุกพื้นที่จะก่อให้เกิดการกระตุ้นการปลูกไม้หวงห้ามเพื่อเศรษฐกิจและ
การค้าอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางอ้อมอีกด้วย

2. ปัญหาการตัดไม้ที่ปลูกในที่ดินสาธารณะ/ที่วัด หรือมูลนิธิสิ่งแวดลอมต่าง ๆ ผลจากการวิจัย พบว่า ปัญหาการตัดไม้ในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายควบคุม ดูแลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่พบการลักลอบตัดต้นไม้ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ และอ้างเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการรับรองตามกฎหมาย อีกทั้งยังพบปัญหาอีกมากในกรณีที่ดินหวงห้ามในที่ดินสาธารณะหรือที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ ซึ่งพบว่า มีวัดหลายแห่งยื่นขออนุญาตตัดไม้หวงห้ามขายเชิงพาณิชย์เนื่องจากที่วัดเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ และวัดเป็นนิติบุคคลที่สามารถทำได้ แต่บางแห่งเกิดความขัดแย้งระหว่างกรรมการวัดกับชาวบ้านทำให้เกิดปัญหาการเข้าร้องเรียนและดำเนินคดีในหลายพื้นที่ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เกิดจากพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ยังไม่ครอบคลุมและรัดกุมเพียงพอในการกำหนดแนวทางปฏิบัติเรื่องการขออนุญาตตัดไม้หวงห้ามในพื้นที่เหล่านี้

3. ปัญหาการสวมสิทธิไม้ที่ตัดจากป่าและที่ดินสาธารณะ ผลจากการวิจัย พบว่า แนวคิดในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้มุ่งจะเป็นการปลูก หรือการตัดยังพบช่องว่างที่ทำให้มีช่องทางการทุจริต ดังนั้นพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ควรกำหนดวิธีการขออนุญาตตัดไม้ในที่ดินสาธารณะ ที่วัด/ที่ดินธรณีสงฆ์ การตัดไม้หวงห้ามที่ปลูกหรือขึ้นในที่ดินสาธารณะที่ประชาชนใช้ร่วมกันว่า ควรต้องมีการผ่านความเห็นชอบจากชุมชนและกำหนดให้มีหน่วยของรัฐรับผิดชอบ ตรวจสอบ และขึ้นทะเบียนไม้หวงห้ามที่ปลูกในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ และให้มีการขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อออกใบอนุญาตตัดไม้ให้แก่ประชาชนผู้ปลูกไม้หวงห้าม การกำหนดให้มีการขออนุญาตตัดไม้และออกใบอนุญาตให้ตัดไม้จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ลดการลักลอบตัดไม้จากป่าหรือที่ดินสาธารณะมาสวมสิทธิไม้ที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ได้ รวมถึงแก้ไขกฎหมายป่าไม้อื่นที่เกี่ยวข้องทั้งระบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อป้องกันปัญหาการลักลอบตัดไม้หวงห้ามจากป่าและที่ดินสาธารณะมาสวมสิทธิ โดยเฉพาะแนวเขตป่าที่ไม่ได้มีสภาพเป็นป่าซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่ในประเทศไทยจำนวนมากที่ยังกำหนดให้เป็นพื้นที่ป่าทั้งที่กลายเป็นพื้นที่ชุมชนไปแล้ว กรณีดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ไม้หวงห้าม

อภิปรายผล

1. จากการศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีในการจัดการโครงสร้างป่าไม้ของประเทศไทย พบว่า ปัญหาของการจัดการป่าไม้ของไทยเกิดจากโครงสร้างของกฎหมายป่าไม้ในอดีตที่เปิดโอกาสให้ประชาชนแผ้วถางป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่ทำกินส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ออกมาเพื่อบังคับการควบคุมการตัดไม้ทำลายป่า ส่งเสริม อนุรักษ์ป่าเป็นสำคัญ แต่การกำหนดพื้นที่ป่าในสมัยก่อนไม่มีเทคโนโลยีในทันสมัยในการจัดทำ

แผนที่ ทำให้ขาดความแม่นยำในการกำหนดพื้นที่ป่า แนวเขตพื้นที่ป่าไม่ตามแนวเขตแผนที่แนบท้ายพระราชบัญญัติต่าง ๆ ในสมัยอดีตจึงไม่ถูกต้องตรงตามสภาพความเป็นจริง และยังไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง จึงเกิดปัญหาแนวเขตป่าทับซ้อนพื้นที่ทำกินของประชาชน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งเรื่องกรรมสิทธิ์ไม้หวงห้ามที่ปลูกและไม่สามารถตัดจำหน่ายได้ แม้จะมีการออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการปลูกไม้หวงห้ามเพื่อจำหน่ายแต่ก็ยังไม่ได้กำหนดมาตรการใด ๆ มาควบคุมหรือแก้ไขให้ปัญหาดังกล่าวให้เป็นรูปธรรม มีเพียงแค่บางราย บางกรณีเท่านั้นที่เกิดความขัดแย้งจนมีคดีพิพาทขึ้นสู่ศาลและยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ ทั้งยังกินเวลายืดเยื้อ ยาวนาน และยังไม่ได้บทสรุป ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการปลูกไม้หวงห้ามและพัฒนาพื้นที่ทำกิน การส่งเสริมการปลูกไม้หวงห้ามซึ่งเป็นไม้ที่มีมูลค่าสูง เป็นที่ต้องการของตลาดเป็นแนวคิดที่ดีที่จะสามารถลดปัญหาความยากจนของเกษตรกร อีกทั้งยังส่งเสริมสิ่งแวดล้อม สร้างฝืนป่าให้กับประเทศไทยได้มากขึ้นอีกทางหนึ่ง ดังนั้นหากมีการแก้ไขกฎหมายป่าไม้และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ ทำการสำรวจพื้นที่จริง และมีการกำหนดแนวเขตป่าที่ถูกต้องตรงตามสภาพความเป็นจริงจะส่งผลให้ผู้ปลูกไม้หวงห้ามได้รับประโยชน์จากการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 อย่างแท้จริง

2. ปัญหาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการป่าไม้ของประเทศไทย พบว่า การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการจัดการป่าไม้ยังไม่มีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน รัฐควรออกกฎหมายเพื่อควบคุมการจัดการไม้หวงห้าม โดยอาจปรับใช้มาตรการควบคุมของประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศและการอยู่อาศัยของประชากรที่คล้ายคลึงกันมาเป็นแบบแผนในการบริหารจัดการป่าไม้ของประเทศไทย

3. จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายต่างประเทศ ผู้วิจัยเห็นว่าหากนำกฎหมายต่างประเทศดังกล่าวมาปรับใช้กับประเทศไทยได้จะสามารถเพิ่มฝืนป่าควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ป่าได้ดังนี้

3.1 สาธารณรัฐฟิลิปปินส์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่ต้องการเพิ่มปริมาณต้นไม้ในประเทศด้วยการกระตุ้นเชิงบังคับให้นักเรียนและนักศึกษาที่กำลังจะเรียนจบปลูกต้นไม้คนละ 10 ต้น โดยการร่างกฎหมายมาบังคับใช้เรียกว่า “พระราชบัญญัติมรดกจากการสำเร็จการศึกษาเพื่อสิ่งแวดล้อม (Graduation Legacy for the Environment Act)”

3.2 ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับป่าไม้ การบริหารจัดการป่าไม้ของประเทศไทยมาจากหลักปรัชญาที่ว่า “ป่าไม้มีอยู่เพื่อประชาชน” อันหมายถึงชุมชน ท้องถิ่นถือเป็นผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในฝืนป่าที่รัฐเป็นผู้ครอบครอง และกำหนดให้ชุมชนในแต่ละแห่งเป็นผู้ดูแลโดยเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย นอกจากนั้นกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นยังได้กำหนดให้มีการจัดทำแผนป่าไม้ขึ้นในระดับต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการจัดการ จะเห็นได้ว่าประเทศญี่ปุ่นส่งเสริมให้ประชาชนอยู่ร่วมกับป่าและดำรงชีพด้วยการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกต้อง จึงทำให้

ประเทศญี่ปุ่นมีพื้นที่ป่าไม่มากกว่าร้อยละ 65 ของพื้นที่ (Tomas Lundmark et al., 2014) และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งระหว่างรัฐกับชุมชนในการปกป้อง ดูแลรักษาผืนป่าให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

3.3 สาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีความโดดเด่นอย่างมากในการวางแผนเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อม โดยการวางยุทธศาสตร์หรือภาพอนาคตของประเทศว่า สิงคโปร์จะเป็นประเทศที่น่าอยู่ที่สุดในเอเชีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ได้ออกกฎหมายที่มีเนื้อหาเพื่อการดูแลรักษาพื้นที่ป่าในเมือง คือ “พระราชบัญญัติสวนสาธารณะและต้นไม้ (Parks and Trees Act (Chapter 216))” เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายเพื่อการอนุรักษ์พื้นที่ป่าในเมืองของสิงคโปร์อย่างยั่งยืน หลักกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองต้นไม้ในเมืองของพระราชบัญญัติสวนสาธารณะและต้นไม้ (Parks and Trees (Chapter 216)) เป็นกฎหมายที่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องการปลูก การบำรุงรักษา และการอนุรักษ์ต้นไม้และพืชพันธุ์ต่าง ๆ ภายในอุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์ธรรมชาติ พื้นที่อนุรักษ์ต้นไม้ แนวกันชนสีเขียวบนถนนมรดกโลก และพื้นที่อื่น ๆ ตามที่ระบุไว้โดยเฉพาะ ซึ่งในฉบับกฎหมายมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองต้นไม้ในเมืองหลายมาตรา จะเห็นได้ว่าสาธารณรัฐสิงคโปร์ได้มีกฎหมายออกมาควบคุมต้นไม้ในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ หากประเทศไทยได้นำมาปรับใช้จะสามารถแก้ไขปัญหาไม้หวงห้ามที่ขึ้นในที่ดินสาธารณะได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้น

3.4 สาธารณรัฐอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีสภาพพื้นที่เป็นเกาะแก่งมากกว่า 17,000 เกาะพื้นที่เต็มไปด้วยป่าฝน ป่าดงดิบ พืชพันธุ์และสัตว์นานาชนิด จึงเป็นสาเหตุให้มีการลักลอบนำทรัพยากรจากผืนป่าออกมาขายผ่านตลาดมืด รัฐบาลอินโดนีเซียรวมถึงหน่วยงานปกป้องอนุรักษ์ผืนป่าต่างทำงานปกป้องผืนป่าอย่างต่อเนื่อง แต่เพราะพื้นที่ประเทศกว้างใหญ่จึงยากต่อการควบคุม ตรวจตราได้ทั่วถึง จึงทำให้มีแนวคิดในการนำเทคโนโลยีมาช่วยทำงานแทนมนุษย์ รัฐบาลอินโดนีเซียแก้ปัญหาการลักลอบค้าของป่าผิดกฎหมายโดยอาศัยเทคโนโลยีมีการสร้างแอปพลิเคชัน “WildScan” ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อช่วยตรวจสอบแหล่งที่มาของทรัพยากรธรรมชาติจากผืนป่าในอินโดนีเซียแทบทั้งหมด การทำงานของแอปพลิเคชัน “WildScan” จะรวบรวมข้อมูลด้านชีวภาพของพืชพันธุ์และสัตว์นานาชนิดเกือบทั่วโลกราว 25,000-30,000 สายพันธุ์ เพื่อตรวจสอบเปรียบเทียบกับหลักฐานผ่านระบบบาร์โค้ด เพื่อตรวจพิสูจน์หาเส้นทางการนำพาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ว่ามาจากแหล่งใด ข้อมูลพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในแอปพลิเคชันดังกล่าวถูกบรรจุรวบรวมไว้อย่างหลากหลาย ทำให้เจ้าหน้าที่เจ้าหน้าที่ที่ผู้พิทักษ์ป่าทำงานได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น ทั้งยังยากที่ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับกุมจะแก้ต่าง หรือปฏิเสธความผิดจากหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เจ้าหน้าที่นำไปตรวจพิสูจน์ หากประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับใช้ในการควบคุมป่าไม้จะส่งผลให้การลักลอบตัดไม้ลดลง และสามารถลดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับเอกชนให้ลดน้อยลงได้อีกทางหนึ่ง

4. ปัญหาการครอบครองไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกในที่เอกสารสิทธิ์กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ปลูกตามพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 มาตรา 7 ที่กำหนดให้สามารถปลูกไม้หวงห้ามได้ในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ภาพรวมหลังจากแก้พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ยกเลิกมาตรา 7 เพื่ออนุญาตการปลูกไม้หวงห้าม การครอบครอง การนำเคลื่อนที่ และส่งเสริมการค้า ได้ทำให้ประชาชนจำนวนมากสนใจและสนใจให้ปลูกต้นไม้เพิ่มขึ้น สะท้อนจากตัวเลขการขอรับกล้าไม้เพื่อไปปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์จำนวนมาก อย่างไรก็ตามพบว่าบางส่วนยังไม่เข้าใจ และมีความพยายามตัดไม้หวงห้ามขนาดใหญ่ เช่น ยาง ประดู่ ตะเคียน ในที่ดินกรรมสิทธิ์ ที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน และที่ดินสาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน สถานที่ราชการ เป็นต้น เนื่องจากมีพ่อค้ารับซื้อเพื่อขายต่อ แม้กระบวนการดังกล่าวจะถูกต้องตามกฎหมาย แต่การตัดไม้ที่ขึ้นตามพื้นที่เหล่านี้ยังคงต้องได้รับอนุญาตจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การกำหนดพื้นที่ปลูกตามมาตรา 7 นี้จึงก่อให้เกิดปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ปลูกและกรรมสิทธิ์ในไม้หวงห้ามว่า หากปลูกแล้วที่ดินที่ปลูกนั้นผู้ปลูกมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและไม้หวงห้ามที่ปลูกหรือไม่ ปลูกแล้วจะสามารถตัดขายได้หรือไม่ ประเด็นปัญหาตามกรณีนี้ผู้วิจัยเห็นว่า พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ไม่เปิดกว้าง ไม่ส่งเสริมการปลูกเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากปัจจุบันมีเกษตรกรอีกมากที่ทำกินในที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ ปัญหาเหล่านี้จะหมดไปหากพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ไม่จำกัดพื้นที่ในการปลูกและสามารถให้ปลูกได้ในทุกพื้นที่ แต่มุ่งเน้นควบคุมการขึ้นทะเบียนขออนุญาตปลูก และมีมาตรการควบคุมการตัดไม้หวงห้ามที่เข้มแข็ง รัฐควรจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจเชิงอนุรักษ์ให้กับประเทศ รัฐต้องสร้างแรงจูงใจและมีระบบการขึ้นทะเบียนต้นไม้พร้อมระบุพิกัดให้ชัดเจน จะทำให้สามารถพิสูจน์ได้ว่าไม้ที่ตัดมาจากที่ดินที่ขออนุญาตปลูกเท่านั้น มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นได้จัดการทรัพยากรของตนเอง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการไม้ทุกขั้นตอนได้เริ่มตั้งแต่ปลูก ตัด แปรรูป และมีวิสาหกิจโรงเลื่อยของชุมชน เป็นต้น

4.1 ปัญหาการตัดไม้หวงห้ามที่ปลูกในที่ดินสาธารณะ การครอบครองของวัด การครอบครองโดยมูลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม

การตัดต้นไม้ไม่ว่าจะในพื้นที่ที่มีกรรมสิทธิ์หรือพื้นที่ดินสาธารณะล้วนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมากในหลายประเทศ ประเทศไทยมีกฎหมายควบคุมการตัดไม้หวงห้ามอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ที่ใช้มากกว่า 70 ปี แต่ยังมีปัญหาหลายประการที่เกิดคำถามว่า ทำไมปลูกต้นไม้มีค่าในพื้นที่กรรมสิทธิ์ของตนเองแล้วยังไม่สามารถตัดได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ห้ามไว้ หากฝ่าฝืนตัดโดยพลการจะมีความผิด ดังนั้นจึงเกิดปัญหาการลักลอบไปตัดไม้มีค่าในพื้นที่หวงห้ามแทน จึงมีการแก้ไขกฎหมายป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ขึ้นเพื่อให้สามารถตัดไม้ในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ได้ แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง เนื่องจาก

ปัญหาการตัดไม้ในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ ยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายควบคุม ดูแลอย่างเป็นรูปธรรมซึ่งปัญหาส่วนใหญ่พบการลักลอบตัดต้นไม้ในที่ดินสาธารณประโยชน์ และอ้างเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์เพื่อเข้าสู่กระบวนการรับรองตามกฎหมาย อีกทั้งยังพบปัญหาอีกมากในกรณีที่ดินหวงห้ามในที่ดินสาธารณะหรือที่ดินที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงที่วัดและที่ธรณีสงฆ์ โดยในปัจจุบันพบว่ามียุทธหลายแห่งยื่นขออนุญาตตัดไม้หวงห้ามขายเชิงพาณิชย์ เนื่องจากที่วัดเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์และวัดเป็นนิติบุคคลที่สามารถทำได้ แต่บางแห่งกรรมการวัดและชาวบ้านที่อาศัยอยู่ไม่เห็นด้วยที่วัดตัดไม้หวงห้ามที่ปลูกอยู่คู่กับวัดมานานนับร้อยปีขาย จึงมีการเข้าร้องเรียนและดำเนินคดีในหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ากังวลโดยเฉพาะในพื้นที่วัดเก่าแก่ที่มีต้นไม้ใหญ่เสี่ยงตกเป็นอันตรายของผู้หวังประโยชน์จากเนื้อไม้และจากนายทุนที่แฝงตัวในคราบพระหรือกรรมการวัด แม้วัดบางแห่งมีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องและได้รับอนุญาตตัดไม้จากเจ้าอาวาส กรรมการวัด และชาวบ้านในชุมชนแล้วก็ตาม หากพบว่าเป็นต้นไม้ใหญ่ที่ปลูกกันมาดั้งเดิมถือเป็นไม้ของส่วนรวม ถ้าจะต้องตัดเพื่อใช้ประโยชน์ในวัดหรือตัดเพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นก็สามารถทำได้ แต่ต้องไม่ใช่เพื่อการค้า ไม้เหล่านี้ควรอนุรักษ์ เก็บรักษาไว้ ประเด็นเหล่านี้พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมและเป็นกรณีเร่งด่วนก่อนที่จะมีค่าที่มีอายุยาวนานจะหมดไป การให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการปลูก การตัด และการใช้ประโยชน์ควรให้ประชาชนในชุมชนลงมติเห็นชอบในการตัดไม้หวงห้ามที่ขึ้นหรือปลูกในที่ดินของวัด เนื่องจากวัดเป็นสถานที่ที่ประชาชนในชุมชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลไม้และการตัดไม้จะสามารถช่วยอนุรักษ์ไม้ได้อีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังจะช่วยลดปัญหาข้อขัดแย้งของคนในชุมชนได้อีกด้วย

ก ร ณี ก า ร ตั ด

ไม้หวงห้ามหรือปลูกไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งพบเห็นโดยทั่วไป เช่น การปลูกไม้สักบริเวณริมทางหลวงต่าง ๆ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ก็ไม่ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจหน่วยงานใดเข้ามาควบคุมดูแล หากมีการลักลอบตัดไม้แล้วนำมาสวมสิทธิเพื่อจำหน่ายโดยถูกกฎหมาย หน่วยงานใดที่ต้องมีหน้าที่รับผิดชอบสอดส่องดูแลไม้หวงห้ามนั้น ซึ่งจะเป็นการยากต่อการควบคุมหากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเข้ามาควบคุมการปลูกและตัดไม้หวงห้ามในบริเวณพื้นที่เหล่านี้ แม้ว่ากรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้เคยมีข้อหารือในกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึงขออนุญาตทำไม้ยางในเขตทางสาธารณะและจะขอนำไม้ยางไปใช้ในกิจการสาธารณประโยชน์ แต่ยังไม่เป็นที่ยุติว่าหน่วยงานใดมีอำนาจเข้ามาควบคุมดูแล ซึ่งควรกำหนดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยเฉพาะ แม้ว่ากรมป่าไม้จะมีระเบียบให้ขออนุญาตตัดได้ (กรมป่าไม้, 2559) แต่ก็ยังจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อน จากข้อหารือดังกล่าวยังไม่มียุทธกฎหมายควบคุมให้อำนาจหน่วยงานใดเป็นที่ชัดเจน เพียงแต่มีการวิเคราะห์เป็นรายกรณีไปจึงทำให้เกิดช่องว่างในการควบคุมดูแลต้นไม้หวงห้ามที่ปลูกตามทางสาธารณะ มีการลักลอบตัดโดยไม่มีหน่วยงานเข้ามาคุ้มครอง

ดูแล กฎหมายป่าไม้มีความสำคัญในประเด็นหลัก คือ การหยุดยั้งการตัดไม้ทำลายป่า และคุ้มครองการนำไม้หวงห้ามที่อยู่ในพื้นที่ของรัฐ หรือพื้นที่ป่าตามกฎหมายมาสวมเป็นไม้ที่อยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์ ดังนั้นการแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ควรเปิดกว้างและควรกำหนดให้ไม้หวงห้ามที่อยู่ในที่วัดหรือที่ดินสาธารณะมีลักษณะเป็นป่าชุมชน กำหนดให้มีหน่วยงานรัฐเข้ามาควบคุมดูแล โดยเป็นไม้หวงห้ามที่ได้รับการจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมตามความเชื่อและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เป็นไม้หวงห้ามที่ประชาชนเข้าไปใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนทุกคนในชุมชนนั้น ทั้งเรื่องการทำมาหากิน และอำนาจ กฎระเบียบในชุมชน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะภูมินิเวศ และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในท้องถิ่น ชุมชนช่วยกันสอดส่องดูแล จึงจะสามารถป้องกันการลักลอบตัดไม้ได้ อย่างเป็นรูปธรรมและได้รับประโยชน์จากไม้หวงห้ามอย่างทั่วถึง

5. ปัญหาการสวมสิทธิไม้ที่ตัดจากป่าและที่ดินสาธารณะ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหาการลักลอบตัดไม้หวงห้ามในป่ามาสวมสิทธิไม้ที่ปลูกในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ แล้วลักลอบนำออกไปจำหน่ายโดยถูกกฎหมาย แม้กรมป่าไม้จะมีวิธีการตรวจสอบและบทลงโทษที่เข้มแข็ง แต่ก็ยังพบการกระทำผิดอยู่บ่อยครั้งส่งผลให้การแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้จากป่ามาสวมสิทธิไม้ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ยังไม่ครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นระเบียบวิธีปฏิบัติในการออกใบอนุญาตต่าง ๆ การปลูก หรือการตัดยังพบช่องว่างที่ทำให้มีช่องทางการทุจริต และควรแก้ไขกฎหมายป่าไม้อื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งระบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อป้องกันปัญหาการลักลอบตัดไม้หวงห้ามจากป่าและที่ดินสาธารณะมาสวมสิทธิ นอกจากปัญหาข้อกฎหมายแล้วยังมีปัญหาการทุจริตของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากไม้หวงห้ามเป็นไม้ที่มีมูลค่าสูง เป็นที่สนใจของกลุ่มนายทุนค้าไม้ และเมื่อเกิดคดีความจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีเจ้าหน้าที่ที่ทุจริตเข้ามาเกี่ยวข้อง ปัญหาการทุจริตเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไขโดยการกำหนดให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่เพื่อจัดปัญหาทุจริตในการตรวจสอบไม้หวงห้าม หากรัฐดำเนินการอย่างเข้มแข็งปัญหาเหล่านี้จะลดลง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การแก้ไขพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 นี้ ถือเป็นอีกพัฒนาการและเป็นก้าวแรกของการส่งเสริมอุตสาหกรรมป่าไม้ในประเทศไทยให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับต่างประเทศมากขึ้น หากแต่ควรปรับปรุงให้มีความเปิดกว้าง สามารถเข้าถึงได้โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกของประชาชนผู้ครอบครองที่ดินที่ไม่มีกรรมสิทธิ์ ซึ่งเป็นปัญหาหลักในการปลูกป่าเพิ่มเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าในประเทศไทยโดยแท้จริง เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลูกไม้หวงห้ามในที่ดินสาธารณะ มลนิธิด้านสิ่งแวดล้อม

ให้ชัดเจนมากขึ้น รวมถึงความชัดเจนในเขตพื้นที่พิพาทต่าง ๆ เนื่องจากปัญหาการบังคับใช้กฎหมายป่าไม้ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งควรปรับปรุงกฎหมายป่าไม้ในประเทศไทยให้มีความทันสมัย โดยเฉพาะแนวเขตป่าที่ไม่ได้มีสภาพเป็นป่า ควรมีการกำหนดตรวจสอบพื้นที่เหล่านี้โดยการสำรวจพื้นที่จริงและดำเนินการยกเลิกเขตป่าและดำเนินการออกเอกสารสิทธิ์ให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านั้น เพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่ตนทำกิน หลังจากออกเอกสารสิทธิ์ให้แล้วอาจมีข้อกำหนดห้ามโอนหรือกำหนดให้ปลูกป่าทดแทน และสนับสนุนการส่งออกไม้หวงห้ามให้แก่ประชาชนผู้ปลูกไม้หวงห้ามเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ปลูกมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีที่ทำกินได้มากขึ้นอีกด้วย จากปัญหาดังกล่าวนี้นสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศญี่ปุ่นตามหลักปรัชญาที่ว่า “ป่าไม้มีอยู่เพื่อประชาชน” มาปรับใช้โดยการให้ชุมชนท้องถิ่นมีกรรมสิทธิ์ในผืนป่าที่รัฐเป็นผู้ครอบครองโดยออกกฎหมายมาควบคุม ซึ่งจะส่งผลดีแก่ชุมชนทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากป่าไม้อย่างแท้จริง

3. การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทยสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารจัดการป่าไม้ของต่างประเทศมาปรับใช้ได้ เช่น การนำเทคโนโลยีมาช่วยตรวจสอบควบคุมดังเช่นสาธารณรัฐอินโดนีเซีย เนื่องจากประเทศไทยมีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายและมีพื้นที่กว้างใหญ่ ยากต่อการควบคุม การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการกำกับกับการลักลอบตัดไม้จะเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ไม่ควรจำกัดเพียงภาครัฐหรือภาคเอกชนบางรายเท่านั้น ควรจะสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนป่าไม้ ด้วยการผลักดันนโยบายป่าชุมชน เพื่อให้ชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงได้ตระหนักรู้ ดูแล รักษา อนุรักษ์ และใช้ประโยชน์จากป่าไม้ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงชุมชนได้ตามสมควร รัฐบาลจึงควรออกเป็นกฎหมายเพื่อบังคับใช้ เนื่องจากสังคมชนบทไทยล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัยในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการผลักดันกฎหมายป่าชุมชนควบคู่กับการส่งเสริมการปลูกไม้หวงห้ามในเชิงการค้าจะสามารถสร้างรายได้แก่ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม หากรัฐมีการวางแผนและแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้ทั้งระบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและที่สำคัญยิ่ง คือ เพิ่มความสามารถให้กับชุมชนในการเรียนรู้การอยู่อย่างสมดุลกับธรรมชาติและดำรงชีพได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยเห็นว่า ป่าชุมชนในเชิงเศรษฐกิจเป็นทางเลือกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยการจัดการร่วมกันของชุมชนที่มีวิถีปฏิบัติเป็นระบบเป็นกิจกรรมที่สนับสนุนและมอบอำนาจให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการ ป้องกัน และเก็บผลประโยชน์จากป่าไม้อย่างได้ระบบการจัดการที่ยั่งยืน หากมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมโดยการดำเนินการออกกฎหมายควบคุมการปลูกไม้หวงห้าม โดยใช้นโยบายและกฎหมายป่าชุมชนมาเป็นแนวทางในการควบคุม กำกับ ดูแลจะสามารถลดปัญหาการลักลอบตัดไม้หวงห้ามเพื่อจำหน่ายโดยผิดกฎหมายได้ การให้กรรมสิทธิ์ชุมชนมีอำนาจในการบริหารจัดการไม้หวงห้ามอย่างอิสระและสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการดังเช่นประเทศญี่ปุ่นที่ให้ชุมชนจัดการป่าไม้ได้อย่างเสรี การร่วม

รับผิดชอบและตัดสินใจ จุดประสงค์และเป้าหมายต้องสอดคล้องกับความต้องการของคนส่วนใหญ่ การลงประชามติของชุมชนในการอนุญาตตัดไม้หวงห้ามจะเป็นวิธีที่ทำให้ชุมชนได้ประโยชน์จากป่าไม้ หรือไม้หวงห้ามที่ปลูก และยังเป็นการสงวนรักษารักษาสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนทางอ้อมอีกด้วย

4. การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 กำหนดอำนาจหน้าที่หน่วยงานของรัฐเข้ามาตรวจสอบและออกใบอนุญาตตัดไม้ให้แก่ประชาชนผู้ปลูกไม้หวงห้าม การกำหนดให้มีการขออนุญาตตัดไม้และออกใบอนุญาตให้ตัดไม้จะเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ลดการลักลอบตัดไม้จากป่าหรือที่ดินสาธารณะมาสวมสิทธิไม้ที่ปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ได้อีกทางหนึ่ง การแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562 ควรกำหนดให้มีหน่วยของรัฐรับผิดชอบตรวจสอบและขึ้นทะเบียนไม้หวงห้ามที่ปลูกในที่ดินสาธารณะต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 และควรมีการแก้ไขให้ทันสมัย และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ประเทศไทยในปัจจุบันและพิจารณาแก้ไขกฎหมายป่าไม้ที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ เพื่อให้กฎหมายป่าไม้ทุกฉบับมีความชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
2. ควรศึกษาวิจัยพฤติกรรมการอนุรักษ์พื้นที่ป่าของชุมชน เพื่อให้มีการออกกฎหมายควบคุมที่เหมาะสมโดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วยกำกับดูแล
3. ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้มีการพิจารณาออกกฎหมายควบคุม ดูแล ต้นไม้ในที่ดินสาธารณะ การปลูกไม้ในเมือง โดยให้มีหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมเข้ามากำกับดูแลโดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้ สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 (เชียงใหม่). (2559). การขึ้นทะเบียนที่ดินสวนป่า. ค้นเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559, จาก http://www.forest.go.th/chiangrai_2/index.php?option=com_content&view=article&id=314&Itemid=422&lang=th
- เนติ คงเทพ และ นันทชัย รักขจินดา. (2562). คำอธิบายพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 (แก้ไขฉบับที่ 8 พ.ศ.2562 ราชกิจจานุเบกษา 16 เมษายน 2562 เล่มที่ 136 ตอนที่ 50 ก). พิมพ์ครั้งที่ 3. ม.ป.ท.: สุเนติ คงเทพ.
- พระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484. ค้นเมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563, จาก <https://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=389352&ext=pdf>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พุทธศักราช 2562. เล่ม 136 ตอนที่ 50 ก วันที่ 16 เมษายน 2562 หน้า 106-110.

วนิดา พรไพบูลย์. (2555). คำอธิบายกฎหมายที่ดินป่าไม้ เอกสารสิทธิในที่ดิน และการตรวจพิสูจน์
สิทธิในที่ดิน: พร้อมด้วยคำพิพากษาศาลฎีกา และคำวินิจฉัยของคณะกรรมการกฤษฎีกา.
พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: อินเทอร์เน็ต.

Tomas Lundmark et al. (2014). *Potential Roles of Swedish Forestry in the Context of
Climate Change Mitigation. Forests*, 5(4): 557-578.